

CREATING TERRITORIAL COOPERATION: THE IMPACT OF INTERCULTURAL DIALOGUE AND MIGRATION FLOWS IN SOUTH-EAST EUROPE“

U italijanskom mestu Ćezenatiko (*Cesenatico*) u periodu od 12-19. decembra 2018. godine, u organizaciji Instituta za centralno-istočnu i balkansku Evropu (*Istituto per l'Europa Centro-Orientale e Balcanica - IECOB*) održana je Međunarodna zimska škola pod nazivom „Ostvarenje teritorijalne saradnje: Uticaj međukulturalnog dijaloga i migracija u jugoistočnoj Evropi“. Zimska škola organizovana je u okviru Žan Mone programa (*Jean Monnet Programme*) pod nazivom „Demokratizacija i pomirenje na Zapadnom Balkanu“ u saradnji sa Centralno-evropskom inicijativom (CEI), pod okriljem Departmana za političke i društvene nauke Univerziteta u Bolonji, Skupštine regije Emilija-Romanja, a uz sponzorstvo Izvršnog odbora Vlade regije Emilija-Romanja i opštine Ćezenatiko. Dubrovački Univerzitet vrednuje sertifikat učešća sa 3 ESPB poena.

Za učešće se prijavilo preko stotinu studenata, aktivista civilnog društva, ali i stručnjaka zainteresovanih za temu programa. Ukupno je prihvaćena prijava dvadeset sedmoro učesnika iz Italije, Rusije, Srbije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Albanije i Crne Gore, pri čemu se vodilo računa i o rodnoj ravnopravnosti. Zimska škola sastojala se iz niza predavanja, radionica, simulacija, i drugih nastavnih aktivnosti u ukupnom zbiru od 56 radnih sati. Pored edukativne, škola je obuhvatila i društvene aktivnosti, uključujući studijsku posetu Raveni, filmske projekcije itd.

Na zimskoj školi u fokusu su bila pitanja upravljanja migracijama, kako unutrašnjih sa akcentom na rat u Ukrajni, tako i spoljašnjih sa kojima se susreću zemlje Zapadnog Balkana, a izazvanih pre svega ratom u Siriji. S druge strane, adresirana su i pitanja odnosa manjina i većinske populacije u svetlu „susreta“ lokalnih i migrantskih zajednica. Učesnici su podsticani na debatu i rad u grupama.

Prvo predavanje održano je pod nazivom „Interkulturalizam i globalizacija“, a održali su ga zajedno profesor Stefano Bjankini (*Stefano Bianchini*) sa Univerziteta u Bolonji i doc. dr Aleksandar Pavlović, naučni saradnik Instituta za filozofiju i društvenu teoriju Univerziteta u Beogradu. Učesnicima je na samom početku podeljen materijal u vidu različitih verzija pesama o Marku Kraljeviću, gde su analizom sadržaja trebali da odrede čija verzija je u pitanju (srpska, albanska, bugarska ili romska), pri čemu im nisu dati ponuđeni odgovori. Cilj ove vežbe je bio da polaznici uvide teškoću razlikovanja kultura država u regionu, koje dele čak i istorijske junake sa snažnim nacionalističkim elementima. Potom je usledilo predavanje koje je potkrepljivalo ovu tezu. Tom prilikom doc. dr Aleksandar Pavlović izneo je niz interesantnih podataka, kao npr. da su

jezičke razlike veće unutar Nemačke nego između Slovenije i Makedonije. On se, takođe, osvrnuo i na pojavu i ulogu bratimljenja, gostoprimstva itd., a u cilju isticanja sličnosti između srpske i albanske kulture. Profesor Stefano Bjankini svoj deo predavanja posvetio je globalizaciji, ističući da je svet evoluirao i polarizovao se, da se gradovi međusobno približavaju a da se sela udaljavaju. Profesor je pružio prisutnima istorijsku retrospektivu razvoja obrazovnih sistema od Francuske i Industrijske revolucije, koje su kako navodi dovele do razvoja nacionalizma, ali i sekularizacije obrazovanja do danas. Profesor je naglasio da danas stasavaju tzv. „Erasmus generacije“, i da ovi studenti drugačije posmatraju svet, a pre svega EU, u odnosu na studente koji su se obrazovali u jednoj zemlji. Takođe je objasnio razliku između multikulturalizma i interkulturalizma navodeći da prvi predstavlja koegzistiranje dve kulture, dok interkulturalizam podrazumeva stvaranje treće, bez poricanja sopstvene kulture. U drugom delu dana predavanje je održao prof. dr Mato Brautović sa Univerziteta u Dubrovniku. Predavanje se bavilo društvenim medijima, mrežama i migracijama. Uprkos primamljivom naslovu, možemo reći da predavanje nije ispunilo kapacitet svog naslova jer je obilovalo manjkavostima. Iako su na početku definisani osnovni pojmovi, usledilo je objašnjenje kako su društvene mreže uticale na lakše kretanje, zapošljavanje i uopšte život migranata, a ostatak predavanja se svodio na puko navođenje statističkih podataka, bez šire slike, odnosno konteksta koji je njihov značaj (Npr. na Bliskom istoku ima 164 miliona internet korisnika, u Africi 34% stanovništva koristi internet). Profesor Brautović takođe se osvrnuo na odlazak mladih iz Hrvatske nakon pristupanja EU.

Drugog dana predavanje je održala Simona Mameli, sa Univerziteta u Bernu, na temu „Deliberacija u duboko podeljenim društvima: prevazilaženje različitosti putem dijaloga“. Predavanje je započela vežbom o stereotipima i predrasudama – naime, polaznici su trebali da napišu prideve koji ih asociraju na pomen reči kao što su muž, žena, profesor, ali i Srbi, Hrvati, Albanci, Italijani itd. Uz zaključak da stereotipi ne moraju nužno biti negativni, već da predstavljaju prečice našeg uma, ona ih je uporedila sa kontaktnim sočivima rekavši: „Ne znate da ih imate, ali gledate kroz njih“. Ostatak predavanja bio je posvećen značaju i ulozi participacije i dijaloga u procesu donošenja odluka, sa osvrtom na razlike između teorije racionalnog izbora i deliberativne teorije.

Gazela Pudar Draško, naučna saradnica Instituta za filozofiju i društvenu teoriju Univerziteta u Beogradu, održala je predavanje trećeg dana. Predavanje se odnosilo na ulogu organizacija civilnog društva tokom izbegličke krize, analizirajući hronološki događaje od dogovora Turske i EU, preko zatvaranja mađarske granice i sukoba sa Hrvatskom, a istovremeno ističući ulogu medija u Srbiji tokom migrantske krize, uz tvrdnju da je došlo do promene diskursa prema migrantima, od

negativnog ka pozitivnom, nakon susreta Vučić-Merkel. Fokus je, ipak, bio na pozitivnoj ulozi koju su organizacije civilnog društva imale tokom migrantske krize obezbeđujući humanitarnu, medicinsku, pravnu pomoć itd. U nastavku, polaznicima se obratio Goran Filić (*IECOB – University of Bologna – Forli*). Tema predavanja bile su, takođe, organizacije civilnog društva, ali u jednom širem kontekstu od konteksta migrantske krize – njihova opšta uloga u društvu, ciljevi i izazovi sa kojima se suočavaju, kao što su korupcija, nedostatak kapaciteta i finansija, ali i moguće tenzije sa vlastima koje bi im dodatno otežale posao. Predavanje na temu kako je talas migranata iz zemalja trećeg sveta uticao na političke diskurse i na novi nacionalistički i antiglobalistički talas u EU održao je prof. dr Ilir Kalemaj (*University of New York – Tirana*). On je u svom predavanju naveo razloge zbog kojih zapažamo uspeh populističkih stranaka, kao što su visoko individualizovana društva od kojih se mnogi osećaju otuđeno, osećaj da mejnstrim levičarske i desničarske partije teže istoj ideologiji, kriza (finansijska i izbeglička) i korupcija. Predavanje na već započetu temu populizma nastavio je doc. dr Eltion Meka (*University of New York – Tirana*). On navodi da je danas došlo do zaokreta prilikom glasanja na izborima, tvrdeći da su se glasači opredeljivali na osnovu ekonomskih pitanja, dok danas primat prilikom izbora imaju socijalni odnosno društveni aspekti. Nakon detaljne analize levičarskih i desničarskih populističkih stranaka u Evropi, i koji ekonomski, društveni i drugi aspekti njima pogoduju, profesor zaključuje da populizam ne mora nužno biti „loš“, već da može biti reakcija na manjkavosti demokratije, može biti katalizator promene, i na kraju može dovesti do promene stranačkog sistema, što potencijalno dovodi do veće odgovornosti.

Četvrtog dana izrazitu pažnju privuklo je predavanje doc. dr Marka Boračetija (*Marco Borraccetti – University of Bologna*) na temu trgovine ljudima u uslovima migrantske krize. Analiza je, pre svega, bila pravne prirode i upućivala je na brojne konvencije i protokole koji se bave ovom tematikom. Tokom predavanja definisani su osnovni pojmovi, ali takođe je napravljena distinkcija između trgovine ljudima i eksploatacije, ali i između trgovine ljudima i krijumčarenja, sa kritičkim osvrtom na EU zakonodavstvo i odredbe koje se tiču trgovine ljudima. Potom je Sanja Kajnić, sa Univerziteta u Bolonji, govorila o rušenju antifašističkih spomenika u Hrvatskoj od devedesetih do danas, sa posebnim osvrtom na zanemarivanje uloge žena u istoriji. Preko 3.000 spomenika je oštećeno ili uništeno (pri čemu 700 visoke umetničke vrednosti), neke je uklonila država a drugi su bili žrtve vandala, retko ko je snosio bilo kakve posledice ili sankcije. Više od 50.000 ulica promenilo je nazive u cilju uništavanja sećanja na ljude, događaje i prošlost u celini, a u cilju stvaranja novog komemorativnog prostora. Nažalost, Hrvatska nije jedina država u okruženju u kojoj je zapažena tendencija rušenja antifašističkog nasleđa, ali je izabrana za predmet istraživanja zbog najšireg opsega uništenja. Što

se tiče feminističkog aspekta analize, iznet je niz veoma upečatljivih statističkih podataka, kao npr. da je od ukupno 330 spomenika u Zagrebu samo 7 posvećeno ženama (istorijskim ličnostima), i da se oni uglavnom nalaze van centra grada, ostalih 40 posvećeno je ženskoj lepoti, majkama itd. Poslednje predavanje tog dana održali su Lodoviko Gerardi (*Lodovico Gherardi – Region Emilia-Romagna*) na temu četiri makroregionalne EU strategije (Strategija Baltičkog mora, reke Dunav, Jadransko-jonska i Alpska strategija), i Marko Zopi (*Marco Zoppi*) sa Bolonjskog Univerziteta na temu „Migracioni tokovi u jadransko-jonskom regionu: složenost, veze i perspektive“.

Petog, i poslednjeg, dana predavanja govorio je doc. dr Davor Pauković sa Univerziteta u Dubrovniku, a predavanje je bilo posvećeno srpsko-hrvatskim odnosima. Pauković je govorio o institucijama koje se bave pomirenjem, usponima i padovima srpsko-hrvatskih odnosa, uz veličanje operacije „Oluja“. Predavanje je, dakle, održano uz veliki nacionalistički naboj, sa već poznatim dijametralno različitim poimanjem istorije, uz nedostatak elementarne naučne etike, što je izazvalo nezadovoljstvo polaznika iz Srbije. Drugo predavanje održala je Maja Savić-Bojanić (*Univerzitet „Sarajevska škola za nauku i tehnologiju“*) posvećeno identitetima i politici sećanja. Posebna pažnja bila je posvećena razlikama predratnih, ratnih i posleratnih generacija, uz zaključak da generacije mogu biti posrednici između „individualnog“ i kolektivnog sećanja. Poslednje predavanje održao je Marko Puleri (*Marco Puleri – University of Bologna*) na temu „Evropeizacija, pomirenje. Evropa – identitet i različitost“. Predavanje se sastojalo iz teorijskog dela, koji je u najvećoj meri bio posvećen Lotmanovom konceptu „Semiosfere“ i studijama slučaja Rusije, Ukrajne i Estonije, osvrćući se na medijsku bitku Rusije i Evrope – formiranje RT i Sputnika, kao i Strateške radne grupe za istok (*East StratCom Task Force*). Dodatna pažnja posvećena je „Zakonu o strancima“, usvojenim 1993. godine u Estoniji, prema kojem se samo predratnim građanima i njihovim potomcima odobrava državljanstvo, dok ostali mogu biti naturalizovani pod određenim uslovima (prebivalište i jezik), što im npr. omogućava da glasaju samo na lokalnim ali ne i na nacionalnim izborima.

Zimska škola bila je i medijski propraćena. Ovo je bila izuzetna prilika da učesnici čuju najaktuelnije podatke vezane za migrantsku krizu, razmene svoja iskustva sa ljudima sličnih interesovanja i uspostave kontakt sa brojnim profesorima i naučnicima koji se bave ovom tematikom. Zimska škola u Čezenatiku bila je prva u nizu, planirane su još dve škole, jedna će se održati u Beogradu, a druga u Dubrovniku.